

voor zich en al de zijnen heeft toegekend; en volgens wie Paschen niet maar een profetie en exemplis van de algemeene overwinning, die „de mensch“, zij het ook de „religieuze“ mensch, op den dood zal behalen, doch zeer bepaald een overwinning zelve van Christus, op den dood behaald, opdat Hij ons de gerechtigheid, die Hij door zijn dood verworven had, kon deels achtig maken. Dat is óók catechismustaal, maar dan van ons, Paschen, — dat is geen aanwijzing van komende generale heerlijkwording, doch deelachtigmaking van tevoren verworven borgtachtelijke gerechtigheid. Eerst als het dit laatste is, heeft het zin, ook over dat eerste te roemen: wie heeft dien zal gegeven worden. Maar neem dat laatste weg, en ook het eerste is vervallen, want: wie niet heeft van dien wordt genomen ook wat hij heeft.

Zoo werd dus tusschen socinianen en schriftgetrouwen het paascheest in discussie gebracht: heeft het forensische, d.w.z. gerechticheidsbetekenis, ja dan neen? Is het een rechtelijke in-rekening-brengen van Christus' dood op Goeden Vrijdag, of alleen maar een vervolg daarop? Is Paschen alleen maar „post“, d.w.z. „na“ Goeden Vrijdag, zooals de Dinsdag komt „na“ den Maandag, en de dag komt „na“ den nacht, en het baanvak Delft-den Haag komt NA het baanvak Rotterdam-Delft? Of is Paschen ook „propter“, d.w.z. VANWEGE Goeden Vrijdag? zóó, als de vrijlating van een gevangene volgt vanwege het ondergaan hebben der opgelegde straf, de uitkeering van het loon geschiedt vanwege den verrichten arbeid?

Om hún gansch eigenaardige Paasch-prediking te kunnen volhouden, moesten de Socinianen natuurlijk „afrekenen“ met die ettelijke Schriftplaatsen, waaruit de kerk het borgtachtelijk karakter van Christus' dood en het slachtofferwezen van Goeden Vrijdag placht af te leiden.

Eén van die Schriftplaatsen nu was het bekende woord uit Hebr. 10:5, overgenomen uit psalm 40: Gij, o God, hebt Mij Davids Zoon, tweeden Adam, Bondsiddelaar, een LICHAAM TOEBEREID.

Hoer, zei de kerk, daar staat het: de Rechter, die om een offer riep, heeft zich het offer vleesch zelf toebereid. Hij heeft het lichaam van den Menschenzoon bereid opdat het het WARE brandoffer wezen zou, het ware schuldoffer.

Maar de Socinianen schudden het hoofd. Ze doen het vandaag nog, al dragen ze ook andere namen. Hun verwanten doen het b.v. naar de wijze van prof. dr F. W. A. Korff, als hij de schijnbaar anseimianische spreekwijze van „verzoening“, ja, plaatsbepaling vasthoudt, maar uitdrukkelijk verklaart, dat dit niet anseimianisch bedoeld is, want... dat die voldoening voor God geldt; d á r m e e kan hij zich niet vereenigen; de spits — nu komen de mooie maar in hun suggestieve werking zoo gevaarlijke beelden weer — de spits der anseimianische voldoening is OP GOD gericht, doch de spits der lijdensgeschiedenis naar de opvatting van dr Korff is OP ONS gericht: dat is te zeggen: „de lijdensgeschiedenis is een stuk, en wel het meest importante stuk van Gods OPENBARING. En Gods openbaring is uiteraard NAAR ONS gekeerd“⁶⁾. Zulke moderne herleving van socinianaansche denkbeelden onderscheidt zich daarin van de socinianaansche zelf, dat eerstgenoemde niet meer het feit der opstanding als vaststaande in rekening doet komen: het EENIGE feit, dat met betrekking tot de Opstanding vaststaat, heet bij Korff het GELOOF aan de opstanding⁷⁾. Over de gradueele verschillen in openbaringskracht en volheid tusschen dood en opstanding behoort men op dit neo-socinianaansche standpunt zich het hoofd niet meer te breken: wie eenmaal op het hellend vlak staat, breekt de neerwaartsche vaart niet licht. Geen wonder, dat in het register op Korff's werk zoowel psalm 40 als Hebr. 10:5 vruchteloos gezocht wordt. Maar de Socinianen zelf geven zich allen nog moeite, klaar te komen met beide Schriftplaatsen. Dat „toebereide lichaam“, wat is dat?

En nu komen ze los.

Dat toebereide lichaam is, zoo verzekeren ze, een toekomstig lichaam; het is niet het lichaam van den kerstnacht, maar dat van den paaschmorgen, en daarna „Kommende in de wereld“, zegt Christus: Gij hebt mij een lichaam bereid? Zeker, zeker. Maar dat „komen in de wereld“ is een komen in de toekomstige wereld, niet in de tegenwoordige; het is een komen in die wereld, waarin Christus hemelsch Hoogepriester is geworden; want er staat immers in Hebr. 8:4: indien Hij nu op aarde was, dan zou Hij niet eens priester wezen, daar er (hier) priesters zijn om volgens de wet de gaven te offeren⁷⁾. Daarom is dat „lichaam“, dat den Christus „toebereid“ werd, geen ander, dan het onsterfelijke lichaam; het is geen geboorte, doch het hemelvaartlichaam⁸⁾. Staat er niet in Hebr. 1:6,

dat God, als Hij den eerstgeborene in de wereld brengt, tot de engelen zegt: Hem moeten alle engelen Gods huldigen? Dat is een woord uit Psalm 97:7: buigt u neder voor Hem, alle gij goden. „Goden“ zijn hier: engelen; eigenlijk roepen we den engelen toe, als wij zingen, b.v. op Paschen:

Knielt voor Hem, al gij goën!
Zwicht voor den Opperheer:
Buigt u met ootmoed neer
Voor zijn gedachten troon!

Welnu, aldus Socinus (F.), ook in die psalmwoorden worden de engelen vermaand, niet tot een kerstlied, als in Efrata's velden, doch tot een hemelvaartslied; niet het komen in onze tegenwoordige, doch de intrede in de voor ons nog toekomstige wereld was aanleiding en reden voor dat goddelijk bevel van eerbetoon aan Christus, gegeven aan de engelen⁹⁾.

En geheel dienovereenkomstig worden nu ook die woorden: „Gij hebt mij een lichaam toebereid“ („ap-tasti mihi“) opgevat in dezen zin: Gij hebt mij het lichaam geschikt gemaakt. Ge hebt het mij volkomen (perfect) gemaakt. Ge hebt het mij gezet in staat van bevrijding, van verlossing¹⁰⁾. Zoo was het ook bedoeld in psalm 40 immers? De dichter van dien psalm was uit modderig slijk, uit grooten nood opgetrokken, en zong daarvan een nieuw lied. Aldus is in volkomenheid de Christus opgetrokken uit slijk en verderf; Hij kon van den dood niet gehouden worden, doch de doodsmarten zijn Hem ontbonden. Hand. 2:24, 31, 33. Dus betekent dit loflied: „Gij hebt mij een lichaam toebereid“, niets anders dan: Gij hebt mij met onsterfelijkheid bekleed. Niet het offer vleesch is toebereid, doch het Koningslijf¹¹⁾. Toebereiden, — dat bedoeld volgens den Sociniaan Crellius, aangehaald uit een vertaling, „een saecke ALLE SIJNE LEDEN EN VOLKOMENTLIJKE DEELEN GEVEN, ENDE DESELVE BEQUAMELIJCK EN GEVOEGHLIJCK AEN MALKANDEREN HECHTEN EN TE SAMEN VOEGEN, EN DIE SAECKE VOLTRECKEN OFTE VOLMAECKEN“; als dus Christus in den geest van psalm 40 roemt over het hem „toebereide lichaam“, welnu, „wat kan“ de hier in psalm 40 bedoelde verlossing „dan anders beduyden, als sijne verlossing uyt den dood en OVERVOERINGE TOT HET EEUWIGE LEVEN“¹²⁾.

Geen Kerst-, doch Paaschtekst dus, — met alle hardnekkigheid wordt door de Socinianen dit gevoelen volgehouden, ook nadat het bestreden is, b.v. door Hugo de Groot¹³⁾. De toebereiding van een lichaam voor Christus zou, aldus Crellius, desnoods nog wel met den naam „heiligmaking“ kunnen worden aangeduid, mits dan maar dit woord heilig bedoeld is in den zin van Hebr. 7:26, n.l. als „heilig, onnoozel, afgescheiden van de zondaren“; en dit laatste ziet hij dan weer als een aanduiding van Christus' verheerlijking; de „zondaren“ staan bloot aan lijden en dood, maar Christus' lichaam is „toebereid“ in dien zin, dat Hij de onsterfelijkheid verkregen heeft, en niet meer van lijden verzocht kan worden. En onsterfelijkheid verkrijgen betekent in de Nederl. Geloofsbelijdenis: Paschen¹⁴⁾.

Zoo staan beide opvattingen vierkant tegenover elkander. De strijdbijl kan niet begraven worden, — want de Socinianaansche grondgedachten, deels door de Remonstranten in hun Catechismus overgenomen, leven nog altijd voort. En vooral, — tusschen beide meeningen ligt de ergernis en de dwaasheid van Christus' kruis. Christus' priesterschap willen de Socinianen natuurlijk met den mond blijven belijden; zijn offerande ook. Maar, aldus hun broeder Wolzogen, Christus' eigenlijke offerande geschiedde dan ook niet aan het kruis, doch bij zijn hemelvaart. Is offeren hetzelfde als slachten? Geen sprake van! Offeren wil zeggen: God iets aanbieden, en dit „iets“ Hem heiligen. Niet het slachten van het dier was het eigenlijke offer, doch het dragen van zijn bloed in het heiligdom: de handeling van den priester. Zoo was ook niet Golgotha, en niet de slachting, het heilig offer: doch het ingaan van Christus als Hoogepriester in den hemel. Golgotha was het offer niet, doch slechts de voorbereiding van het offer¹⁵⁾.

En nu wordt ons wel heel duidelijk, waarom Socinianen den uitroep: „Gij hebt Mij een lichaam toebereid“, principieel niet kunnen betrekken op Kerstfeest, op de vernedering, doch alleen op het vervolg van Paascheest: de VERHOOGING. Golgotha was het eigenlijke niet; het was maar voorbereiding, onvermijdelijk voorportaal.

Daar staan we nu: Kerst-, dan wel Paaschmotief? Een vernederings-, dan wel het verhoogingslichaam? „Hoedanig is dan de zin van deeze plaats?“, zoo vraagt de socinianaansche leerling, en wij vragen het

met hem. Moeten we het socinianaansche antwoord overnemen, als het heet: „Dat God Jesu soddanighen lighaem bereyd heeft, 't welk tot het uytvoeren van zijn Over-Priesters ampt in den heemel geschikt en bequaem was?“¹⁶⁾.

Neen, dat zullen we niet doen. Wij zullen tot de oudere en jongere socinianen NEEN zeggen, inzooverre ZIJ neen zeggen tot degenen, die met ons Goeden Vrijdag eeren, niet als dag-van-slechts-voorbereiding-tot-het-offer, doch als den dag van de Groote Offerande zelf. Wij zullen vasthouden aan het rechtskarakter van Christus' betalingsdood; want alzoo beveelt ons de Schrift in menigerlei getuigenis, en alleen alzóó ook kunnen wij ons Paascheest in vreugde vieren: het is ons nu het feest van de groote rechtvaardigmaking van Gods kinderen, die in de legitieme Vrijpraak van Christus door den Rechter van hemel en aarde gegrond is en ons daarin wordt gepredikt, en die door het geloof in den tijd-van-ons-heden onze rechtvaardigmaking worden moet. Wij zullen volhouden, dat Christus' komen in de wereld allereerst zijn vleeschwording is geweest, en dat de kerstnacht begrafenisnacht begon te zijn, en daarin ook zijn zin had: God heeft den Zoon een lichaam bereid, dat geschikt was tot het doen van zijn officium, zijn ambtstaak. Lijden, sterven, betalen, geslacht worden, dat alles behoorde tot die taak in de eerste plaats.

Maar als wij tegenover deze Socinianen onzen eigen schriftuurlijken rijkdom hebben herwonnen in een versche geloofsacte, dan worden wij, al rijker, en zij gaandeweg armer. Dat betekent ditmaal: dan kunnen wij, met verwerping van hun dilemma (niet Kerst-, MAAR Paaschmotief), nu jubelen: én Kerst- én Paaschmotief, GIJ HEBT MIJ EEN LICHAAM BEREID, dat is geschied de eerste maal voor den ambtsdienst der vernedering, doch de tweede maal voor den ambtsdienst der verhooging. Niet bij wijze van tegenstelling tusschen het een en het ander, doch in het geloof aan de verbondenheid van het een aan het ander, zeggen nu wij op onze beurt den Sociniaan na: dat God den Christus „zoodanighen lichaam bereid heeft, 't welk tot het uitvoeren van zijn overpriestersambt in den hemel geschikt en bequaem was“. Ja, maar we gaan verder. Zoodanig een lichaam, hetwelk geschikt was, eerst voor de slachting, en voor de miskenning, en voor de vernedering in ál zijn ambten, en daarna voor zijn dienst hierboven, als verhoogde, wederom in ál zijn ambten, profeet, priester, koning. Wij willen ons Hugo de Groot wel laten zeggen, dat de uitdrukking „k o m e n d e i n d e w e r l d“ in Hebr. 10:5 ziet op Christus' openlijk optreden onder de menschen, vgl. Joh. 1:9, op zijn beslag leggen op „het zijne“¹⁷⁾. En „het zijne“, — dat was in de dagen van zijn vernedering Israël, doch na Paschen, nu de ure van zijn verhooging daar is, nu zal „het zijne“ zoo breed zijn als de wereld. Komende in de wereld, de eerste, én de tweede maal, zegt Hij één en andermaal: Gij hebt een lichaam mij bereid; den éenen keer geschikt voor het offer-zijn, den anderen keer voor het offer-offerend Priester zijn. Den éenen keer om te klagen: waarom, waarom hebt Gij mij verlaten; den anderen keer om te roepen over het rond der aarde, o God, Vader der geesten en van alle vleesch, ook van het Mijne, te allen tijde. Een lichaam hebt Gij mij bereid, om de gevangenis in te gaan als aller slaaf, een wormenlichaam, den anderen keer om de gevangenis te nemen, het Prinseslichaam van den Koning aller eeuwen.

Zóó voegt de profetie van David zich in onzen geest naar haar en zijn verbanden. Ook David zei: God heeft mijn lichaam mij bereid, opdat ik geheel en al Hem diene. De dienst van Christus Jezus duurt voort, verdrukte schaar. Houd daarom moed: Hij is geheel en al bekwaam tot zijnen dienst. Tot elken dienst. Ook den reesterenden. Hij is als Priester geheel geschikt geweest voor de vernedering: dus werd het lichaam van het Subject Priester geschikt om object van zijn eigen priesterdaad te zijn: het werd zelf tot offerande, en het werd gansch verteerd. Doch Hij is n ú ook heel-en-al geschikt gemaakt om te verkeeren in de groote verhooging. Niet maar om verhoogd te zijn, des Vaders Eerste Gedeceerde, doch ook om in den staat van verhooging actief, vrij, rechtvaardig en in rechten te verkeeren, om die verhooging dadelijk tot zicht te nemen, zich te assumeeren. In de rol des boeksis ALLES van Hem geschreven, zijn vernedering én ook zijn verhooging. En HEEL dit boek heeft Hij genomen; op Paschen groef God Hem andermaal ooren, om te hoóren de woorden bijvoorbeeld van den tweeden psalm, van pottbakkersvaten, die vermorfeld, van een Antichrist, die verdelgd, van een zachtmoedig volk, dat verlost moest worden.

Hij heeft ook van ingewand. laat het gelden. B wordt niet Officiant, zijn bereid Paschen we Daaron Gij hebt om U van Houd mij ben nog ben al bez van den G vaart en de uiterste we de dood. en Ik kom dat laatste En mijn lichaam ee ga ik ook

1) Catech. Lipsiae, 1734.
2) Catech.
3) Catech.
4) Catech.
5) Jesu Christe
6) Korff,
7) Korff,
8) Catech.
9) Catech.
10) Faust:
11) titutio, Iren
12) P. Sc
13) F. Sc
14) Signi
15) dare, esquis
16) abolvere sc
17) significare
18) neteriam II
19) Com. in e
20) Exeg. to
21) Crellii Prae
22) Hebr. uyt
23) Ad
24) Christi adve
25) III (Joh. C
26) Crellii
27) Wederlegg
28) Ludo
29) p. 11, opge
30) Cate
31) ting, Ruur
32) mond, 1667
33) Hug.
34) Theol. t. I.

KE

„De S

Elders der vele „Opstand gaande o den Opge loslaat.

Het is te vatten het voor gaans v sche the De „Opst respect o van het b fe i t. als mom niet als van God ander va „Het“ pr en zooals

En van geloof, i uit. Niet op een b stuk van zijn men beweging melijke v hernome Hier li Wij hebb der o p.